

ביהמ"ד דקה

דרכי יצחק

שפיקוב

נתיבותיה שלום

הגות בתורה תפילה חסידות ומידות טובות בנתיבות רבוה"ק ז"ע

גליון
כ"א
קרח
אדר"ח תמוז
תשע"ז

נתיבות האדם

נתיבות החסידות אמרות טהורות על הפרשה

בעיר ניישטאט היה ילד פלא יהודי, שלימים נודע בישראל "הבעל שם מנישטאט". שמעו הפריץ המקומי על ילד הפלא, וציווה שיבוא לטירתו לבדו. בשעה היעודה ציווה הפריץ על משרתיו להסתגר בחדריהם, והוא עמד בחלון חדרו מאחורי וילון הבית לחצר הטירה. ראה את הילד הקטן מגיע, עובר בשער הפתוח, מתבונן בחצר הנטושה ומצחו מתקדר בדאגה. אין כאן את מי לשאול היכן חדרו של הפריץ, אין נפש חיה מסביב! נשא הילד הרך את עינו אל הטירה הענקית, ולפתע אורו עיניו, והוא נכנס אליה בריצה. כעבור רגע קט נקש על דלת חדרו של הפריץ!... פתח הפריץ המופתע את הדלת ושאל: "מנין ידעת היכן אני?" ענה הילד: "ראיתי שהחצר נטושה, והבנתי שכולם קיבלו פקודה להסתגר בחדרים. הסתכלתי במירה וראיתי שכל התריסים מוגפים, מלבד תריס של חדר אחד. הבנתי, שאתה מסתתר בו מאחורי הוילון כדי לעקוב אחרי, וידעתי היכן אתה..."

ראה הפריץ שאכן גאון צעיר לפניו, ובמחוחו עלתה מוזימה נפשית, להעביר את הילד על דתו ח"ו. אמר לו: "ודאי למדת את הכתוב במדבר: 'אחרי רבים להטות'". "ודאי", אישר הילד. "אם כן", המשיך הפריץ ואמר, "הרי אני הגויים רבים, ואתם היהודים מעטים. עליך להצטרף אלינו!". חייד הילד ואמר: "אדוני הפריץ, אין זה מתאים לך לומר כן! ראה נא, אילו לא היית מצווה על משרתך להעלים מן החצר, והייתי פונה אל חבורת המשרתים ושואל אודותך, שלושה היו אומרים לי לפנות לקומה הראשונה ועשרה היו אומרים לעלות לקומה השנייה. אין ספק שהייתי פונה לקומה השנייה, שהרי 'אחרי רבים להטות'. אבל כעת, כאשר אני יודע שאתה בקומה השנייה, אם אצא לחצר, ואחישים איש יאמרו לי שאתה בקומה הראשונה, לא אחישם אליהם. משום שכאשר אני יודע את התשובה כבידור, אני צריך ללכת אחרי רוב הדעות... הנה הדין בקשר לדתי. כאשר אני יודע שהיהדות היא דת האמת שהנחיל הקדוש ברוך הוא לאבותינו בהר סיני, לא אתרשם כלל מהעובדה שכל העולם עובד אליהם!"

לכשתבונן במעשה זה נראה שלמעשה זו היתה טעותם של עדת קרח ושל עוד אנשים רבים. כיום... כל העדה כולם קדושים, רוב הציבור סבור אחרת, וטענות כאלו ואחרות יכולים אולי להיאמר, אך ורק... כשהתורה נתנה לנו רשות ללכת אחרי הרוב.

אך כשהקב"ה בחר במשה רבינו, או בענין שהתורה ציוותה אותנו לנהוג בדרך מסוימת, גם אם כל העם יאמר שרצוים הם את קרח כמנהיג, גם כשכל הציבור יאמר פה אחד שחפצים הם לנהוג כדעת הרוב, אין לנו שיוך רק התורה הזאת, ואין לאף רוב סמכות וזכו לומר אחרת, לא אותה תורה אף ציוותה אותנו לא תהיה אחרי רבים לרעות, ודו"ק.

ישנה עוד נקודה שראויה לציון, קרח ועדתו הסתובבו במחנה ישראל כל אותו הלילה, ודברו ליצנות ממש רבינו ואהרן הכהן נבחרו ה', דתן ואבירים מעודם רדפו את משה רבינו על לא עוול, כמו שהוא עצמו העיד "לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי אחד מהם", אלא רשעות לשמה הנתת את דתן ואבירים ועדת קרח לרדוף עד חרמה את משה רבינו.

והנה למחרת העונש הגורא שקיבלו, נתפסו הקערה על פיה, וקמו ישראל וטענו כנגד משה רבינו "אתם המיתם את עם ה'". מנרדפים על לא עוול בכפם, הפכו המה לרודפים... היאך? אלא כך דרכם של קרח ועדתו, רשעים הרודפים את זולתם, יכולים גם כמנען זמן רב להיחלם בהם עד חרמה, לרכל עליהם בכל מקום, להצר את צעדיהם, מלחמות "קודש" בסתר ובגלוי. אך כעבור זמן מתחילים הם לחשוב, ומה יאמרו הבריות? מה אומר למכריי, מדוע רודף אני את הלה על לא עוול בכפי? להפסיק את רדיפותיו אי אפשר לו, כי הקנאה והשנאה מעבירו על דעתו. אך ישנה עצה פשוטה, נהפוך אותו לרודף, נספר כמה הוא רע ורשע כלפי, כמה עוול עשה לו, וכעת הכל מותר!...

ענוותנותו של אהרן ניכרת - כשקמו כנגדו ואהרן מה הוא כי תלינו עליו (שם, י"א). שמעתי מאמנו"ר (הרה"ק רבי יוסף מאיר מפסינצק ז"ע), דלכאורה הוא שפת יתר. ופי', דהנה יש כמה אנשים דכשהם לעצמם הם ענוים ושפלים בעיניהם, אבל משהם מתערבין בין הגאים, וכל שכן אם עומדים עליהם לחלוק עליהם, אזי מתחזקים בדעתם, ומראין גדולתם לפניהם, כידוע. על כן שיבה משה רבינו ע"ה לאחיו קדוש ה' אהרן הכהן באמרו "ואהרן מה הוא" - שפל בעיניו בבחינת "מה" אפילו כי כי תלינו עליו, אינו מתחזק לעמוד נגדם, רק אומר אין הכי נמי קרח ראוי יותר ממני להיות כהן גדול, אך מה אעשה שציוני השי"ת, עכ"ה. (הרה"ק רבי יצחק אייזק מפסינצק ז"ע, בהקדפתו לספר "אמרי יוסף, פאמר ז', אות א'. וכן פירש הגאון רבי פאיר אריק זצ"ל, בלקוטים שכתב שו"ת אמרי יוסף, ח"ג ע"ג ר"א ע"ש)

בעל תשובה נהפך לאיש אחר
אם כמות כל האדם ימותון אלה לא ה' שלחני (שם, כ"ט). אדכרתן מילתא מה ששמעתי מהגאון המנוח **רבי יואב יהושע ז"ל אבד"ק קינצק**, ששמע **מהגה"ק ממשעבינאו** זצ"ל שאמר בראש השנה, דלכאורה איך משה רבינו עשה בחינה כזאת, דהא מה ראה דילמא יהרהרו בתשובה כמו בני קרח, וכיצד העמיד משה רבינו בספק את כל ענין שליחותו?
ותירץ דלכן דיין משה רבינו באמרו "אם כמות כל האדם ימותון אלה", ובעל תשובה הוא איש אחר, ע"פ מה שכתב הרמב"ם בפ"ב מהל' תשובה, דבעל תשובה שמשנה מעשיו כאילו הוא איש אחר כיון דמשנה מעשיו, ודפח"ח.

(הג"ר יצחק יהודה טונק אבד"ק קוטנא זצ"ל פקרא פפרש, פרשת שמות, דף ט"ד:)

פרסום הנס ע"י הנשיאים
ויראו ויקחו איש מטהו (י"ב, כ"ד). מדוע הוצרכו הנשיאים לקחת את מטותיהם יחד עם מטה אהרן, הלא כבר נודע שאהרן הוא הנבחר ע"י שרפה מטהו. אלא מזה לומדים אנו, את ענוותנותם של הנשיאים, שלקחו את מטותיהם **כדי לפרסם הנס ברבים**, שבין כל המטות רק מטה אהרן פרח, וזה אות וסימן שרצון השי"ת שרק אהרן ישמש ככהונה, והלכו עם מטותם בין כל ישראל, ופרסמו שהם לא נבחרו רק אהרן הכהן.
(פרו"ק מרוז"ן ז"ע, עירון קדישן השלם, ח"א, ע"ג רל"ו)

הגליון נודב והוקדש
לזכותו ולרפואתו של עטר"ת
כ"ק מרן ארמו"ר מסקווירא
רבינו דוד בן טראני לרפ"ש"ב
לאורך ימים ושנים טובות
בבריות גופא ונהורא מעליא אבי"ר
לזכות משה יהודה בן רבקה לאה לרפוש"ב
בתשס"ח לאוישט"א

כוננות וסודות הבאים ע"י מחלוקת אינם ראויים
בן יצחק בן קהת בן לוי (במדבר ט"ז, א). וכתב רש"י: "ולא הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם שנאמר ובקהלם אל תחד כבודי". אא"י (הרה"ק רבי יחזקאל מקאמניר) זצוק"ל אמר בשם הרבי ר' אלימלך הקדוש (מליצנסק) זצוק"ל, כי כוננות של קרח בוודאי לא היה גאות כפשוטו, רק כוננותו היתה עבדות וסודות. אע"פ כן כיון שהיה כוננות אלו עם מחלוקת, אמר יעקב אבינו ע"ה "בסודם אל תבוא נפשי" - איני רוצה בסודות שלהם ובעבדות שלהם, כי הוא מעלמא דפרודא, ודו"ל.

(הרה"ק רבי ישראל מפוזנ'ן ז"ע, דברי ישראל פרשת ויחי, דף ע"ו ע"א, ב"ד"ה בסודם וכו')

כשיש מחלוקת אין שם ה' שרוי בתוכם
ובתוכם ה' (שם, ג). חותני זקני הרה"ק הרבי ר' אלעזר מקאמניץ זצלה"ה אמר, שחטא עדת קרח היה, על שאמרו "ובתוכם ה'", שמשמע שאף אם יש פירוד ח"ו ישראל ה' הוא בתוכם, ובאמת אורייתא וקב"ה וישראל חד הוא, עכ"ל ה'.

(הרה"ק רבי קלונימוס קלמש מפאסצנא ז"ע דרך הפלך, ראש השנה, ע"ג רכ"א)

כח הצדיקים בכיבוש נשמות ישראל
בוקר ויודע ה' את אשר לו (שם, ד). מה שאמר משה להמטין עד הבוקר. **מרן הרמ"ח** [מסלמנים זצ"ל] אמר בשם אביו [הגה"ח ר' יהודה לייב] בשם צדיקים: "צדיקים יכולים להוציא נשמת הרשע בעת שהוא יושן, ולטעת בו נשמה חדשה ויהפך לבריה חדשה. אבל לקרח לא יכלו לעשות זאת, כי כמובא שהוא הלך כל אותו הלילה בליצנות, ולא ישן, ולכן נאבד ברשעו.
(פרו"ק הרמ"ח, עמוד ע"ו, אות פ"ב)

שלא יעלה יותר ממדרגותיו והשגותיו
א"י בגמ' (נדרים ל"ט): כשחלק קרח על משה, נכנסו שמש וירח לפני הקב"ה ואמרו: אם אתה עושה דין **לבן עמרם**, אנו מאירים, ואם לאו, אין אנו מאירים. ותמוה, וכי דרך עבד לומר אל אדוני כדברים האלה, ובפרט לאדון כל.

אך איתא בספיה"ק, דהרצאה לעלות במדרגה גבוהה מערכו, אזי נופל גם ממדרגתו שעומד בה עתה, ויוצא קרח מכאן וקרח מכאן. וענין זה מורה לנו, אור השמש והירח, דמצינו (חולין ס) שכשאמרה הלבנה, אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד, נאמר לה לכי ומעטי את עצמך, והיינו, כיון שהחמה לא רצתה לעלות יותר נשארה במעמדה, לעולם. משא"כ הלבנה רצתה לעלות יותר, נפלה ממדרגתה ונפחת אורה.

והנה קרח ועדתו, רצו לעלות יותר מערכו, ולכן אמרו השמש והירח, אם אין אתה עושה דין בהם, אין אנו מאירים, דאין בנו שום צורך לבריות, בהוראת דרכי ה' והמוסר.

(הרה"ק רבי ישראל שלום יוסף מכוושה ז"ע, פאר ישראל, ע"ג ק"ע, וד"ק היעב כהרש"א בחי' אגודת במסכת נדרים שם, ד"ה בכבודי לא מחיתם וכו' בביאור ענין זה)

סיפר הרה"צ אדמו"ר מהר"צ מבאבוב שכבוד מר אביו הגה"ק מו"ה שלמה מבאבוב זצ"ל, בכל מוצי"ש כשלא היה לו מעשה לספר מהבעש"ט חק, סיפר מעשה הלז:

פ"א בא עיר וקדיש הגה"ק מרן מרוזין זי"ע לעיר טארנאפאל, והגה"ק המנחת חינוך זי"ע עסק עם תלמידיו בתוס' קשה מאוד והעמיק עיונו בו, ובאשר נודע לו שמרן מרוזין בא לשם, אמר לתלמידיו נקצר הפעם עיון התוס' הזה ונלמדוהו במהירות, כדי לקבל פני צדיק הנ"ל, וכן עשה. ובאו לביתו הראש הקהל ושאר נכבדי הקהל, והוצרכו להתייעץ עמו בענין גדול, ועד שסיים עצתו להם נתארך הזמן, והצדיק הנ"ל עבר חלף מהעיר, ונודע להמנחת חינוך זי"ע, ונצטער על זה מאוד.

ביום שלאחריו בא לבקרו הרה"ק מהר"ם מפרימישלאן זי"ע, וראה כי נתכרכמו פני הגה"ק בעל מנחת חינוך זי"ע, ושמצטער עד למאוד. ואמר הרה"ק מהר"ם שיש לו רמב"ם קשה, והגיד הרמב"ם, והמנחת חינוך אמר לו תירץ, והרה"ק מהר"ם הפיל ראשו על זרועו לאיה רגעים, ואמר ששפיר תירץ, ושגם בשמים הסכימו לתירוץ זה. אמנם אמר, שיש לו עוד קושיא על רמב"ם זה, והגאון המנחת חינוך תירץ עוד פעם, וכן היה ז' פעמים הוא מקשה והוא מתיר, ובכל פעם הרה"ק מהר"ם הניח ראשו על זרועו ואמר כנ"ל, שמשמים הסכימו לתירוץ אלו כי אמיתיים המה.

ושאל שאל להמנחת חינוך למה נרגש בפניו שמצטער? וסיפר לו עבור שעבר לו הזמן לקבל פני הרה"ק מרוזין זי"ע, ויען הרה"ק מהר"ם זי"ע: אני אכתוב להרה"ק מרוזין מכתב ואתנצל אצלו. וכתב הרה"ק מהר"ם מכתב, ותחילתו היתה: "היות כי הדת נתונה בעת שעוברת בשוק עגלת הבי דואר של המלכות, כל עגלות שעוברים אז ברחוב צריכים לנטות לצדדים כדי לפנות הדרך בעבור עגלות הקיסר, חוץ אם עוברת עגלה טעונה משא לעיפה מסובלת במשא גדול, לעגלה זו לא ניתן הדת, כמו כן הוא הגה"ק בעל מנחת חינוך שהוא עגלה מלאה משא גדולה עם תורה לשמה, הוא לא צריך לנטות לצדדין עבור עגלת המלכות הנוסעת עם בי דואר", וקיבל מרן הרה"ק מרוזין זי"ע זאת והבין זאת.

(הנ"י יצחק ווייס אבד"ק וזנרבו זצ"ל, אלף כתב אות תל"ז)

בעת שרבינו [הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע] היה במרחץ המרפא נזיחיים, באה לאכסנייא נערה בת חמש עשרה בשם שיינדיל, שנשמטה ויצאה בלאט מהמוסד לחולאים אנושים שהיה סמוך לשם, הנערה רצתה להיכנס לרבינו, אך המשמשים שחסו על בריאותו התשושה דחו את משאלתה. ביקשה להזכרה לכל הפחות לפני רבינו, ולומר לו שהיא נכדתו של רבי יעקב שטיינהארט מפראנקפורט ממקורבי חסידי צאנז, וכשרבינו שמע זאת ציוה להכניסה.

כשנכנסה לחדר בלוויית אנשי הבית, והתייפחה בכביות גדולה ומרה, וסיפרה שהיא חלתה בשחפת חזקה ל"ע, והכניסוה למוסד כאן לרעות עד שתסתאב ותירקב ותצא נפשה, מה חטאתה ומה פשעה שנפל בגורלה לשבוק חיים בטל ימיה?... כה שאגה מנהמת ליבה, כשדמעות מאין הפוגות זורמות מעיניה, עד שכל הנוכחים בכו עמה. קרא לה רבינו פתאום ואמר: אל תבכי ואל תדאגי, עוד תהיה אשה זקנה ותאריכי ימים!

כששמעה את ההבטחה המפורשת נרגעה רוחה וחזרה להמוסד. למחרת הרגישה שינוי בגופה, ותספר הדבר לרופאים, ובדקוה ובתמחוהו קבעו שנתרפאה כליל ממיחושיה, ותוכל לשוב לביתו לשלום. האשה נצלה בחיים משתי מלחמות העולם, ונפטרה בארץ ישראל זקנה ושבעת ימים בש"ט בת צ"ד שנה.

(שיר המעלות לשלמה, עמ' קפ"ד, בשם הרה"ח ר' אברהם נייגער ששמע זאת מבעלת העובדא)

פעם אחת באה עגונה להרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע שהוצרכה לישועה, ואמר לה שתיסע לעיר מאקאווא, ונתן לה מכתב שתמסור לאיש אחד ששמו **רבי שאול ראזענבערג**. וכן הוה שנסעה לשם ומסרה המכתב לאיש הנ"ל, ואמר לה איני יודע כמה אוכל להושיעך, ומה אעשה בעבורך? אך עכ"פ שבי פה כמה ימים ונראה מה לעשות.

כעבור כמה ימים נכנס איזה אורח לבית, ומיד הכירה בו שהוא בעלה, וכמוכן שאחר שהודה אילצו אותו לתת לה גט, ויהי לפלא. והנה רבי שאול הנ"ל נעשה ברבות השנים רב ואב"ד דראצפערט, ופעם כשביקר הרה"ק רבי בן ציון הלבראשטאם מבאבוב זצ"ל בנו של הרה"ק מהר"ש מבאבוב הנ"ל בעיר ראצפערט, שבא לבקר בבית חותנו הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט הי"ד זי"ע, הלך לבקר אצל המרא דאתרא רבי שאול הנ"ל, והראה לו את המכתב בכת"ק של אביו שנכתב לו אודות העגונה הנ"ל.

(נועם שית, סאלקא, עמ' קנ"א)

הגה"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע כיהן ברבנות בארבע ערים, לרבנותו הראשונה נתמנה בהיותו כבן ח"י שנים בלבד, בשנת תרכ"ה, והיה זה בעיר ביאקאווסק, שם כיהן ברבנות כמשך "א שנים. בשנת תרל"ו עלה לכהן ברבנות בארץ ציפין, שאף היתה עיר מודרנית ברוח גרמנית מתקדמת, בה תורתו וחזונו הרב של רבינו הביאו את בני העיר לקבלו לרבנות, ואכן רבינו פעל בעיר זו גדולות ונצורות, והפכה לעיר ואם בישראל שפיתו בה מעיינות תורה וחסידות עד השואה, אף שכיהן בה ברבנות ד' שנים בלבד.

רבנותו השלישית של רבינו היתה פרשה בפני עצמה, בשנת תר"מ עלה לכהן ברבנות העיר המעטירה ווישניצא, בתקופה זו אירעו שני ענינים קוטביים: מחד גיסא שמו של רבינו יצא אז בכל קצוי ארץ, הוא אף ייסד ישיבה גדולה בווישניצא שלמדו בה מאות בחורים, ועשרות מהם פיארו כעבור שנים ספורות את עולם הרבנות והדיינות בפולין בגאליציה ואף בהונגריה, כמו"כ החלו אז לנהור אל רבינו מאות חסידים מכל קצוי המדינה, וביתו נעשה תל

תלפיות בכל מועד ויומא דפגרא התארחו בווישניצא המוני חסידים ועל צבאם רבנים ותלמידי חכמים מופלגים. אמנם מאידך גיסא, ווישניצא היתה ידועה עוד מקדם כעיר המקבצת רבניה, בעה"ב שבה האכילו מרוות את רבניה, וצרה זו לא פסחה אף על רבינו, שסבל צרות צרורות ועגמות נפש מרובה, הן מחסידים אחרים, והן מהמשכילים שהחלו להרים ראשם כעיר עקב המחלוקת, רבינו פעם כתב אגרת לאחד מעמיתיו, ובשורות התאריך כתב: "יום ד' פרישת ווישניצא פה קרה...!".

צרות ועגמות נפש זו, גרמו לרבינו ללקות בליבו, וחולשתו גברה, ולכך בפקודת הרופאים הוכרח לעזוב את העיר, ואז עקר לעיירה קטנה ושקטה שנתברכה באויר צח "באבוב", אליה הגיעה ביום ג' לסדר לך לך מארצך שנת תרנ"ג. טרם שעזב את ווישניצא אמר לתושביה: "כשנתקבל הרה"ק הארי' דבי אילעי זי"ע כאב"ר בווישניצא התבטא בשיחתו עם אנשי העיר, כי מתחילה היסס אם להגיע לכאן, מכיון שאנשי העיר אינם חיים בשלום עם רבניהם. אמנם אח"כ התיישב בדעתו שאפשר לתרץ ולומר, שהנה הגאון הברוך טעם זי"ע סבל צרות בווישניצא משום שהיה מפורסם כגאון בתורה, אמנם לא היה רבי! לאחריו כיהן הגאון רבי **צבי הירש הורוויץ מקאטלבורג** [נפד הרב ר' שמעלק זי"ע] ונדרף ע"י תושביה משום שלא היה מפורסם כ"כ גדול בתורה, אך היה רבי! חשבת א"כ - אמר הארי' דבי עילאי - שאותי לא ירדפו בווישניצא, כי אנשי העיר אווזים אותי לגדול בתורה, והעולם אווזו אותי לרבי". והוסיף הרה"ק מבאבוב: "לבסוף גם הארי' דבי עילאי הוכרח לברוח מווישניצא, למרות שהיה גדול בתורה ורבי ביחד, והנה כשהגיעו לי את הרבנות בווישניצא חשבת, שאותי לא ירדפו כי אני לא גדול בתורה, ואף איני רבי, אך כעת נוכח אני לדעת שלא משנה מה יהיה, העיר הזו היא אוכלת את רבניה.

מעשה נורא אירע באסרו חג של סוכות תרמ"ט, רבינו הוזמן לשמחת פדיון הבן ביישוב הסמוך לווישניצא אצל אחד מנכבדי אנשי הרה"ח ר' יוקל מבריי, באמצע הסעודה נכנס אחד האברכים ואמר בקול מודאג שרואים עוני עשן מווישניצא, וכנראה יש שריפה גדולה וצריך ללכת לכבותה. כל המסוכים שהתגוררו בווישניצא רצו להתחיל לרוץ, אך רבינו אמר להם אין לכם מה לדאוג אף בית בווישניצא לא בוער, מלבד הבית שלי והשריפה לא תתפשט להלאה! כשחזרו לעיר נודע שאכן ביתו של רבינו בלבד בער באש ונשרף לגמרי, ואף בית אחר לא נשרף. והסביר להם רבינו: כשהארי' דבי עילאי הוכרח לברוח מווישניצא, קילל את תושבי העיר שתפרוץ בהם כל העת שריפות, בעוון השריפה שהם הציטו כנגדו. טרם שקיבלתי את הרבנות, נסעתי לצינון בעיירה בריגל, והערתתי תפילות שימחול לתושבי העיר ולא יזנקו בשריפות. וכשמעתי שפרצה כעת שריפה, הבנתי שאין זה בביתכם כי עליכם התפללתי, אך נזכרתי שאת עצמי לא כללתי בתפילה זו, כי עדיין לא התגוררתי שם ולא הייתי עדיין בכלל תושבי העיר, ובנפרד שכחתי להתפלל על עצמי, וככל הנראה השריפה שפרצה, בביתי פרצה ולא תתפשט לבתי תושבי העיר.

(הרב מנשה יצחק מאיר שוף שליט"א, ע"פ צדיק עולם עמ' צ"ב-צ"ז עיי"ש עוד בארוכה)

רבינו ישב פעם לפני מנורת החנוכה, והכין ותיקן את הפתילות כשנחלי דמעות יורדות מעיניו, עמדה שם נכדתו הקטנה דבורה לאה ע"ה, בת בנו הרה"ק רבי בן ציון הי"ד, אשר לימים נישאה להרה"צ רבי יעקב ישראלי טווערסקי ממילאוקי זצ"ל, ושאלה לו: "סבא, מודע אתה בוכה?", והשיב לה: "אני בוכה כדי שיהיו לך ערליכע זון" - וכוונתו ע"פ מה דא"י הרגיל בנר הווין לו בנים וכו'. ואמנם זכתה לסייעתא דשמיא גדולה, ואף שהתגוררה במדינת אמריקע בימים ההם שהיתה שוממה מיהדות, זכתה לגדל את כל בניה לתורה לשם ולתפארת. יש לציין, שרבינו אמר לה לה "ערליכע זון" ולא אמר ערליכע קינדער, ואכן לא היו לה בנות, אלא רק בנים.

(שיר המעלות לשלמה, עמ' קצ"ט, מפי בעלת העובדא)

סיפר פעם כ"ק אדמו"ר מבאבוב: אחר הסתלקות זקנו הרה"ק הדברי חיים מצאנז זי"ע, פגש פעם זקנו הרה"ק מהר"ש מבאבוב זי"ע את דודיו הרה"ק מגארליץ והרה"ק מקרייז זי"ע בעת היותם בצאנז על יומא דהילולא של הרה"ק מצאנז, והשתעשעו יחדיו בדברי תורה וחסידות. והנה נסתובבה השיחה להענין שנפטר כ"ק מרן מצאנז זי"ע בחודש ניסן, ואמר הרה"ק מגארליץ: "הנה ידענו כמה נצטער אותו צדיק כ"ק אבינו, כמה שיש נוהגים בעוה"ר למנוע מלומר תחנון בכל יום שחל בו יארצהייט מאחד מן הצדיקים, כי אין לך יום בשנה שלא נסתלק בו צדיק אחד במשך הדורות, ובאופן זה הם עלולים להיבטל מאמירת תחנון מכל וכל, ולא יאות לעקור לגמרי תפילה קדושה מסדר התפילה שתיקנו לנו חכמינו ז"ל. והנה ראינו דאיסתייע מילתא שנסתלק אבינו הק' בחודש ניסן, חודש שאין אומרים בו תחנון ע"פ ההלכה, ונתמלא בזה רצון צדיק, שאין מבטלים אמירת תחנון ביום ההסתלקות שלו, אבל הרי לא ניתן רשות לאדם שיבחר באיזה חודש בשנה להיפטר מן העולם".

נענה זקני כ"ק מהר"ש זי"ע ואמר: "אמת שאין הדבר מסור להאדם שיבחר באיזה חודש שיפטר מן העולם, אבל הרי גם בראש חודש אין אומרים תחנון ע"פ ההלכה". נהנה הרה"ק מגארליץ ופנה לאחיו הרה"ק מקרייז ואמר לו: "היךך שזומע? הוא אומר חידוש יפה? הרי גם בראש חודש אין אומרים תחנון". ונענה לו הרה"ק מקרייז שאכן בן אחיהם קלע אל המטרה. ואכן כך הוה, שלושה צדיקים הנזכרים נסתלקו בראש חודש, הרה"ק מקרייז נפטר בר"ח אב תרס"ג, הרה"ק מגארליץ בר"ח אדר תרס"ו, והרה"ק מהר"ש מבאבוב נפטר בר"ח תמוז תרס"ה.

(הרה"ג ר' משה סופר שליט"א רב ביהמ"ד אמרי סופר ערלוי, ויהי בנוסע פר' ז' עמ' קס"ב וראה מש"כ כ"ק אדמו"ר רבי אברהם אביש מטשחובי זצ"ל בספרו אהל קדושים עמ' קי"ט בענין זה)

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל, אמן

כתיב בפרשתן (במדבר י"ז, כ"ה) "ותכל תלונותם", פירש"י: "כמו ותכלה תלונותם, לשון זה שם מפעל יחיד לשון נקבה, מורמורד"ץ בלעז, ויש חילוק בין תלונותם לתלונתם, תלונתם תלונה אחת, תלונותם שם דבר בלשון יחיד, ואפילו הם תלונות הרבה".

מפרשי רש"י לדורותיהם התחבטו בפירוש דבריו, נציין לשנים מהם: רבינו אליהו מזורחי כותב "... אבל מה שפירש"י תלונתם תלונה אחת ותלונותם וכו' לא מצאתי לו חבר בכל המקרא". ובספר דעת יששכר אחרי שהביא את כל דברי רש"י, כותב "סיום דבריו אלה קשים להבין, ולא ראיתי פירוש מספיק על זה", ועיי"ש מ"ז בזה.

אם נבין את משמעותו המדויקת של הלעז שמביא רש"י נוכל להבין את פירושו, הלעז מורמורד"ץ פירושו "מכלול התלונות" MURMURDIZ=Nom collectif, ensemble des murmures (de mécontentement) = Collective noun, all the murmurs (of dissatisfaction) שם קיבוצי ככל הלעזים בסיומת "... די"ץ". וכן פירש הר"ה ב'הבנת המקרא': "משמעות הדברים המתוקנים בלשון יחיד והונחו על הקיבוץ, ומן המין הזה וְעַבְדָּה רבה (בראשית כ"ו, י"ד; ושמ פירש רש"י: "פעולה רבה, בלשון לעז אובייקט" OUVREINE=Ouvrage=Piece of work עובדה משמע עבודה אחת, עובדה משמע פעולה רבה").

פירוש תמוה מאוד כותב המדקדק הגדול ר' אליהו בחור בספרו "הבחור" (מאמר ג' עיקר י"א, סי' ג') על דברי רש"י אלה: "והנה הרב לא פירש ההפך שבין תלונתם לתלונותיהם, והנני מבאר ההפך שביניהם במשול, הרי ראובן ושמעון שיש להם שפחה אחת (בשפות) נאמר עליה זאת היא שפחתם של ראובן ושמעון, וכשיש לכל אחד מהם שפחה אחת נאמר עליהן שפחותם, וכשיש לכל אחד מהם שתיים או שלוש שפחות נאמר עליהן שפחותיהם". **טרם** שנציג את התמיהה הרבתי על פירושו המוזר של ר' אליהו בחור, נציין לכמה מגדולי הדורות שקבלו את פירושו בפשטות, ואחד מהם אף שינה בסידורו המפורסם מנוסח התפילה כדי להתאימו לדקדוקו של ר' אליהו בחור, והוא הגה"ק רבי שבתי סופר מפרעמישלא זצ"ל תלמיד הגאון בעל הלבושים זצ"ל, פעמים רבות מהנוסחאות הקיימות, לא נציין לכולם אלא רק למוקשים שבהם:

א. בברכת השנים (ח"א עמ' 54) "וברך שנתנו" ולא **שנותינו** (כמחזור ויטרי ולוח ארץ להיעיץ), ומבאר: "כי פירוש שנתנו - שנה שלנו, כלומר שנה הזאת של כולנו, [וכתבילת הברכה שפותחת בלשון יחיד "כך עלינו את השנה הזאת"]. אבל שנותינו יש חילוק בפירושה, כי כשיש יו"ד אחר התי"ו אז פירושו שנים רבות של כל אחד מאתנו, ובלא יו"ד פירושו שנה אחת של כל אחד מאתנו. וכן הדין במלת שנה, כי שנתם פירושו שנה אחת של כולם ביחד, **שנותם פירושו שנה אחת של כל אחד בפני עצמו**, שנותיהם - שנים רבות של כל אחד ואחד", עכ"ל. ולא מובן איך יפרש את הפסוק "**ושנותם** בבהלה" (תהילים ע"ה, ל"ט), דלפירושו צ"ל שנה אחת של כל יחיד בפני עצמו, והרי שנותם האמור כאן הוא העונש על "תשאו עונותיכם **ארבעים שנה**" (במדבר י"ד, ל"ד; וראה ראב"ן, רד"ק, ועוד), יום לשנה יום לשנה, וא"כ **שנותם** בבהלה פירושו **ארבעים שנה** לכל אחד ואחד.

ב. בתפילת אלוך נצור, הוא כותב: (שם עמ' 167) "וכל החושבים וכו' וקלקל **מחשבותם**" - בסידור מהרש"ל כתוב ס"א **מחשבתם** לשון יחיד, ולדעתו אינו נכון כי רבות **מחשבות** בלב איש, עכ"ל.

ולא זכיתי להבין, כי לשיטתו היה לו לתקן **מחשבותיהם**, כי לדעתו [ע"פ רא"ב] מחשבותם פירושו שכל אחד חושב רק מחשבה אחת! ולא "רבות מחשבות".

ג. בתפילת אב הרחמים שוכן במרומים כותב רבי שבתי סופר (שם, עמ' 363): "קהלות הקודש שמסרו נפשותם - כן הוא הנכון כי נפשם **פירושו נפש אחת של כולם, ונפשותם פירושו נפש אחת של כל אחד ואחד והם נפשות רבות**, וזה מבואר למי שיודע מה שפירש"י בפר' קרח על פסוק ותכל תלונותם", עכ"ל.

ונפשי בשאלתי ופסקוין בבקשתי, כיצד נפרש לפי כלל זה מלת "**נפשם**" המופיעה מ"ב פעמים במקרא, ורובן ככולן נפש של כל אחד ואחד והן נפשות רבות, ו"נפשם בהם תתעטף".

ואשנה ואשליש עוד להעיר על פירוש הפסוקים דלהלן לפי שיטת רבי אליהו בחור: "בבנינו בצאנו ובבקרנו נלך" (שמות י"ט), בנינו עם יו"ד, בצאנו ובבקרנו בלא יו"ד. "ונתנו את בנותינו לכם ואת בנותיכם נקח לנו" (בראשית ל"ד, ט"ז) עם יו"ד, ולאחמ"כ (שם, כ"א) כתוב "את בנותם נקח לנו" בלי יו"ד. "לאמותינו כאלמנות" (איכה ה', ד') עם יו"ד, וכיצד יש לכל אחד כמה אמהות...? והמכה בפטיש: "ואת **טבעותיהם** תעשה זהב" (שמות כ"ו, כ"ט) והיינו שלכל קרש יש כמה טבעות, ואח"כ כתוב "ואת **טבעותם** תעשה זהב" (שם ל"ו, ל"ד) והיינו שלכל קרש יש רק טבעת אחת! ?!

ישנם עוד שהביאו את דיוקו של רבי אליהו בחור ומפרשים כמוהו, וישנם שחולקים עליו:

א. רבי נתן שפירא "בעל השערים" תלמידו של הגאון רבי שכנא מלובלין [רבו וחותנו של הרמ"א] וזקנו של ה"מגלה עמוקות", בספרו "אמרי שפר" על פירש"י עה"ת, וגם רבי אייזיק אויערבאך ב"באר רחובות" על פירש"י [בהסכמת בעל "קרבן נתנאל"], הביאורו והסכימו עמו.

ב. בספר "באר היטב" [מכילתא "מטה משה" על מדרש רבה, ותלמיד המהרש"ל] אחרי שהביא כל פירושו של רבי אליהו בחור, כתב לחלוק על פירושו, וז"ל: **תלונותם** פירושו **שיחיה לכל אחד תלונות הרבה**, ומה שפירש"י שם דבר בלשון יחיד "ואפילו הם תלונות הרבה" דקשה ליה דהוי ליה למימר תלונותיהם ואמר תלונותם, הוא בלשון יחיד ופירוש תלונות הרבה, פירושו להרבה **בני אדם** וק"ל, עכ"ל.

(המשך בעמוד אחרון)

יום אחד נכנסה אשה נרגשת ונסערת לחדר-הקבלה של הגאון רבי בנימין דיסקין, ובקשה ליחד עבודה כמה דקות, כדי שתוכל לספר את אשר בפיה. ואמנם יוצא-דפן היה ספוריה:

"**תושבת** העיר פרייזן אני. כל השנים היינו בשקט ובשלום, מדייקים את האטון הנורא שארע במשפחתנו לפני שנים רבות, עד שבמעט נמחה מזכרוננו. אבל יום אחד הוא שב ועלה.

"**הדבר** קרה באשר הייתי ילדה קטנה. יום אחד קם אבי ועזב אותנו לאנחות. הוא השאיר אתריו אשה וחמשה ילדים קטנים - ונעלם. אחר-כך נודע לנו שנסע לאנגליה, והמיר שם את דתו.

"**במשך** השנים שמענו רבות על מעלליו. נראה שהתנצרותו עוררה בו צרף לנטר שגאה עזה ביותר ליהודים. הוא נחז בכשרון כתיבה מבריק, וימזן לזמן היה מוציא-לאור כתבי-שטנה מפרי-עטו, ובהם השמיץ והשחיר את פניהם של היהודים. המפרסם שבכתביו היה הספר 'נתיבות-עולם', שעורר גלים קשים של אנטישמיות וגרם פוגרומים ביהודים ועלילות-כזב נגדם באנגליה ומחוצה לה.

"**כל** השנים בקשנו לשכח כליל את קיומו של אבינו, ובמדה רבה הצלחנו בכך. לפני בשנתיים קבלתי לפתע מכתב ממנו. הוא כתב, כי זה כבר התהרט על מעלליו וכי שב בתשובה שלמה. בוחו נחלש וקמיו כבר נקצבו, והוא בקש לבלות את שארית חייו בבית.

"**בתחלה** קרעתי את המכתב בחמת-זעם והשלכתיו לפח-האשפה. אך הימים נקפו, ורגש הפת שבי גבר על תחושות הזעם והתסכול שמלאו אותי. כששב והפציר בי, הסכמתי לקבלו בביתי.

"**הוא** כבר היה זקן ותשוש, וגם שבור ורצוצ נפשית. נפר היה בו שחזר בתשובה אמיתית. הוא מעט בדבור ואף באכל לא הרבה. את רב ענותו היה מבליה באמירות תהלים, מתוך בכיות קורעות-לב.

"**לפני** שבעי ימים הלך לעולמו. בשבוע על ערש-דוי, קרא לבני המשפחה אל משתו. הוא ספר לנו לראשונה את ספורו, בשמפפעם לפעם קולו נחנק מבכי.

"**הספור** החזיר אותנו לימים ששלש הקהלות, אלטונה, המבורג ווונדסברג, היו מאגדות יחדיו וחסו בצלו של הגאון רבי יהונתן אייבשיץ. שמו של הגאון התפרסם במיוחד באשר התפרצה מגפה שפגעה ביולדות, ונשים רבות מתו כאשר פרעו ללדת. רבי יהונתן כתב אז קמעות רבות, אותן נתן לכל העומדות ללדת, והמגפה נעצרה.

"**אבל** נראה שהשטן התערב בענין. אף שככה אש המגפה והנה קמה והצתה אש אחרת, אימה לא פחות - אש המחלוקת. התפרצה מחלוקת עזה נגד רבי יהונתן אייבשיץ. בראשה עמד הגאון רבי יעקב עמדין, ואליזו נלוז אנשים רבים, שבגנותיהם היו, כמותר, לשם-שמים וראה שם הגדולים לחיד"א, שכותב שבעת שהיה אצל הגאון הפני יהושע זצ"ל, רצה לנטוע משם אל הרבי ר' יהונתן זצ"ל, אך הפני יהושע שכנע אותו שלא יסע אליו בגלל וכו' עיי"ש. אך כמו בכל מחלוקת היו גם אנשים רעים, שוחררי מדנים, שהסתפחו למחנה ולבו את האש.

"**סבי**, כך התברר, היה בין מובילי המערכה הקשה נגד הגאון רבי יהונתן אייבשיץ. אין לדעת אם עשה זאת בתם-לב אם לא, אבל זוהי עבודה. סבי התברר בכשרון כתיבה מעלה, והקרונים הרבים אשר השמיצו את רבי יהונתן והופצו ברבים, יצאו מתחת קולמוסו.

"**שמונה** ימים לאחר לדתו של אבי, היתה שמחתו של סבי בפולה: באותו יום הביא את בנו הרך בכריתו של אברהם אבינו וכן 'זכה' שבאותו יום ממש יצא-לאור קונטרס מיוחד אשר כתב נגד רבי יהונתן - עקיצת עקרב, זה היה שמו של הקונטרס.

"**כל** המזמנים לסעודת הבית היו, כמוכן, ממונהו של רבי יעקב עמדין. בתוך השמחה הרבה ברכוהו הכל בברכת מזל-טוב ואחלו לו בשנה הנולד ילך בדרך אביו וילחם גם-כן בתורתו ובהשקפתו של רבי יהונתן אייבשיץ. לכל המברכים השיב סבי באימן נלהב.

"**בשגדל** מעט אבי, ספר לו סבי על צירוף הדברים הללו. ואכן, באביו, גם הוא נתברר בכשרון כתיבה יוצא מן הכלל. אף לרע המזל נראה, שבברכותיהם הנלהבות של משתתפי ברית-המילה התקצמו בו יותר מדי. כשהתבגר, החלו מחשבות פקידה טורדות את מוחו, עד שהחליט להמיר את דתו. את פשרון הכתיבה שלו אכן נצל כדי להלחם בתורתו ובהשקפתו של רבי יהונתן אייבשיץ, שהיא תורתו והשקפתו של עם-ישראל בלוי...

"**אבי** סים את ספורו בבכי קורע-לב, והוסיף, שהוא מספר זאת כדי שהדבר יתפרסם וישמש אות לרבים, עד כמה יש להזהר ממחלוקת בכלל וממחלוקת נגד צדיקים במיוחד. הוא גם בקש, שלאחר מותו אגש לרב גדול בתורה כדי שיעתיר רחמים על נשמתו.

"**אנא**, רבנו", סימא האשה את דבריה בבקשה, "זה עתה קמנו מהשבועה, ובאתי לבקש ממנו, כי יתפלל עבור נשמתו של אבי המנוח, שתמצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה ויתמקרו העוונות הנוראים שעשה בחייו".

רבי בנימין דיסקין הדועע למשמע הדברים. עוד באותו יום קפץ את חברי בית-הדין שלו, ויחדיו עלו על קברו של הנפטר וקבלו עליהם להתפלל למען תקון נשמתו.

ג. בספר "מירא דביא" על פירש"י [בהסכמות ה"פנים מאירות" ובעל "סמיכת חכמים"] שראה כנראה את דברי רא"ב, אבל כותב: "שפחתם משמעו שהרבה אנשים יש להם שפחה אחת, כמו כן תלונתם לכל ישראל תלונה אחת, ושפחתם משמעו הרבה בני אדם יש להם הרבה שפחות, כמו כן תלונתם פירוש שהיו להם הרבה תלונות, כהונה ונשיאות ומלכות, כן נראה פירש"י בזה", עכ"ל.

ד. מעניין הוא מה שכתב ב"משכיל לדוד" [לרבי דוד פארדו] שתלונותיהם ר"ל מיני תלונות שונות הרבה, זה מתרעם על דבר זה וזה על דבר אחר, אבל באמרו תלונותם ר"ל מין תלונה אחת שווה ככולן, וזהו [משכ"כ רש"י] "שם דבר בלשון יחיד", אלא דהרבה פעמים התלוננו, ואם פעם אחת בלבד אז כתיב "תלונתם", עכ"ל. אבל מסיים: "כך יש להחוק ולפרש כוונתו [של רש"י] ז"ל, אלא דמ"מ חילוק זה פורח באיור ואין לו על מה שיסמוך, וכבר תמה עליו הרא"ם ז"ל, שלא מצינו לו חבר בכל המקרא".

ה. ונסיים בדברי הרו"ח: "תלונה יכונה תלונתם, ותלונות יכונה תלונותיהם, לכן תלונתם הוא מורכב מיחיד ורבים, כי יש בו סימן לשון יחיד ולשון רבים. תלונתם הוא שם דבר יחיד ומשמעו תלונה אחת, אבל תלונותם איננו שם דבר יחיד, אלא שם דבר בלשון יחיד, ואפילו הם תלונות הרבה [וכו.], ודוגמתו הרבה תיבות במקרא מורכבים מיחיד ורבים, כמו והפלא ה' את מִפֹּתֶיךָ (דברים כ"ח, כ"ט), כי בלשון יחיד הוא מִפֹּתֶיךָ ובלשון רבים הוא מִפֹּתֶיךָ, לכן הוא שם מפעל יחיד בלשון נקבה אפילו הן מכות הרבה, וזהו מה שכתב עליו ראב"ע: "מכותך לשון יחיד ורבים מורכבת וכן עדותי זו אלמדם" (תהילים קל"ב, י"ג), ור"ל, שגם היא מורכבת, כי בלשון יחיד היה ראוי עדותי, ובלשון רבים עדותי, לכן הוא מורכבת עדותי. והנה בכל התורה כולה כתיב למשפחותם על דרך החיבור [=הקבוצה], חוץ מן אחד דכתיב למשפחותיהם על דרך החילוק, והוא למשפחותיהם יצאו מן התיבה (בראשית ה, י"ט), לכן הטיב דקדקו בו רז"ל [הובא ברש"י] קיבלו עליהם לידבק במונים [והיינו שכתבה לא היה חיבור... וד"ל], ע"כ דברי הרו"ח שהכוונה לשם קבוצה, והלעז מורמורדי"ץ שפירושו "מכלול התלונות" מסייעו [ראה בתחילת מאמר זה, גליון פרשת קרח] והוא בלשון יחיד ובלשון נקבה כמו כל שמות הקבוצה, כמו למושל "לססתי ברכבי פרה" (שה"ש א, ט), לססתי הוא לשון יחיד - סוסה אחת, ורש"י מפרש שם - קבוצת סוסים וכו'. וכל בספר היסודי "אוצר לעזי רש"י": "רש"י רואה כנראה בתלונותם שם קבוצה המורה על תלונות הרבה בלשון יחיד, בניגוד לתלונתם ותלונותיהם".

נתיבות השמחה

ברכת מזל טבא נשגד מעומקא דליבא לידידינו הנכבדים

פע"ה הר"ר שלום אנגלשטיין - להולדת הנכד
הר"ר אלחנן שמואל הלוי קאהן - להולדת הנכד
הר"ר גבריאל שטראה - להולדת הנכד
הר"ר יעקב יוחנס שטראה - להולדת הבן
הר"ר עמנואל מוס - להולדת הנכדה
הר"ר גרשון חנוך העניך פערל - להולדת הנכדה
הר"ר שמחה פערל - להולדת הבת
הר"ר גרשון חנוך העניך פערל - לנישואי הבת
הר"ר דוד פרנס - לנישואי הבן
החתן אלימלך פרנס - לנישואיו בשעטומ"צ
הר"ר דניאל קלופמן - לנישואי הנכדה
הר"ר חיים ראזענבערג - לנישואי הנכד

שבת קודש - ל' סיון - א' דר"ח תמוז:
שמ"א: הג"ר משה נגאדא ממורי הארז"ל.
תרנ"ט: הג"ר חיים קיצע מאירש-אוצר חיים.
תרנ"ב: הר"ק ר' יחיאל יעקב מקאזניץ.
תרנ"ט: הג"ר שלמה קלוגער מבראדי.
תרס"ח: הר"ק ר' מאיר מקרעטשניץ.
תשל"ט: הג"ר גבריאל יהודה אילאוויטש משאמשאן.
יום ראשון - א' תמוז - ב' דר"ח:
ב"ד: יוסף הצדיק [א"ב חטון].
הר"ג: הג"ר יצחק קאנפנטון מקשאילא.
תקס"א: הר"ק ר' קלונטוס קלונש מקראקא-נאור ושמע.
תרנ"ט: הג"ר חיים אלעזר וואקס מקאליש-נפש חיה.
תרנ"א: הג"ר זעקל הלוי פאללאק מבאניאד.
תרס"ח: הר"ק ר' שלמה מבאבוב.
יום שני - ב' תמוז:
תקס"ה: הר"ק ר' נחמן מהורדענקא.
תרנ"ב: הג"ר מרדכי זאב איטנינג-מפרשי הים.
תרמ"ט: הר"ק ר' אברהם מטרנסק-מנן אברהם.
הר"ק ר' אלימלך רובין אבד"ק סאקלוב.
תרע"ח: הר"ק ר' אליעזר ניסן מד"קוב.
תשס"ג: רבי צבי מאיר פאנעט אדמו"ר מדעש.

יום שלישי - ג' תמוז:
תרנ"ד: הר"ק ר' ברוך יהודה שניטצלער דרקטשר.
תרס"ט: הג"ר מרדכי לייב רובין ראב"ד פרושים.
תרנ"ץ: הר"ק ר' יצחק מרדכי מגוואדז'ץ.
תשמ"ב: הג"ר יוסף ח. שניאור קוטלר ר"י ליקוואד.
תשנ"ד: הר"ק ר' מנחם מנדל מליבאוויטש.
יום רביעי - ד' תמוז:
ד'תתקל"א: רבנו יעקב ב"ר מאיר-רבינו תם.
התקס"ה: הר"ק ר' פנחס מפתקפוט-הפלאה מים יפות.
תקע"ד: הג"ר יעקב ריינמאן אבד"ק פראדל.
תל"ד: הר"ק ר' יחזקאל העשיל פרנקל תאומים מקאנאטא.
תרנ"ט: הג"ר עזריאל היילדסהיימ.
תש"ץ: הג"ר יחזקאל דייטש מקטמון-בית הלחמי.
תשנ"ד: הר"ק ר' חיים משה מנדל מבני ברק.
יום חמישי - ה' תמוז:
תר"ב: הר"ק רבי ישראל הורוויץ מטאטא-שוב-א.
תרע"ד: הר"ק ר' בצלאל יהושע מגלינא.
תרנ"ח: הר"ק ר' ישכר דוב בעריש מליטוביסק.
יום שישי - ו' תמוז:
תקט"ז: הג"ר ישראל יעקב אלגאזי-אורעא דרבנן.
תקמ"ז: הג"ר חיים זי-לה-רוזה 'תורת חיים'.
תרפ"ה: הר"ק ר' משה מקאסוב 'לקט עני'.

בת תחילה סימן יפה לבנים (ב"ב קמ"א).

"א"ר חסדא בת תחלה סימן יפה לבנים, איכא דאמרי דמרבא (מגדלת) לאחיא, ואיכא דאמרי דלא שלטא ביה עינא בישא".
הגמרא מביאה בשם ר' חסדא שאם נולדת בת תחילה בת הרי זה סימן יפה לבנים שיבואו אחריה משני טעמים: א) משום שהיא עוזרת לאמא בטיפול בבנים הנולדים אח"כ. ב) עין רעה לא תשלט בו. בהסבר הטעם השני ביאר ר' גרשום שהבריות לא יקנו באב זה הואיל ותחילה נולדה לו בת ולכן לא יקנאו בו לאמור: "כמה בנים אתילדו ליה לאהא". המהרש"א לעומת זאת, מסביר שלאחר מות האב לא ישלוט עין רעה בבית זה שאילו היה נולד ככור בבית, היו אחיו הצעירים מקנאים בו הואיל והוא נוטל פי שניים מהם בירושה.
בנופת צופים מצינו נפקי' בין ב' הטעמים בזרעא דיוסף צדיקא. שהרי מצינו בכמה מקומות במס' ברכות שלא שולטת עין הרע בזרעו של יוסף שנאמר: "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין". לפיכך, הטעם הראשון "דמרבא לאחאה" שמגדלת את אחיה - שייך גם בזרעו של יוסף. משא"כ לטעם ב' של "עין הרע" ליוכא, ובפרט לפי פירוש רבינו גרשום - שהרי אף בלי הכת תחילה גייס לא ייפגעו מעין הרע.

בספר עין יעקב הביא פירוש נחמד בשם ספר דברי חכמים וחיזקות דאיתא בגמרא לעיל בדף קי ע"א "רוב בנים דומין לאחי האם", ולכן כאשר הבת מגדלת את אחיה כפי שאומרת הגמרא "דמרבא לאחאה" והבת בוודאי רוצה שילדיה יהיו לידים טובים לכן תדאג הטיב לגדל את אחיה בדרך טוב, כדי שילדיה שיהיו דומין לאחיה יהיו טובים וזהו הסימן יפה לבנים - לשון רבים, שגם אחיה וגם בניה יהיו טובים וסימן יפה להם.
בדרך זו מיישב המהרי"ל דיסקין זצ"ל מה שהקשו בפסוק בפ' בראשית "אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים" והגמ' בעירובין ק' ע"ב אומרת: "עצבונך" זה צער גידול בנים "והרונך" זה צער עיבור. וקשה שלכאורה הפסוק הוא בסדר הפוך שהרי לפי הסדר קודם בא צער הריון ורק אח"כ צער גידול בנים? אולם לפי הגמ' כאן ניחא, שאם בת תחילה סימן יפה הוא משום שכאשר יולדו הבנים יהיה מי שיטפל בהם, ממילא יוצא שתהיה לבת צער גידול בנים עוד לפני שהיה לה צער העיבור וצער הלידה בני לאחר מכן כשתינשא.

ממשיכה הגמרא בסוגיתנו: "א"ר חסדא ולדידי בנתן עדיפן לי מבני". ונלאו המפרשים בהסבר דברי רב חסדא.
הרשב"ם הביא פירוש שמדובר שוב במבכרת - שהוולד הראשון יהיה בת - והגמרא פשוט חוזרת על המימרא הקודמת באופן אחר. אלא שלפי זה קשה לשם מה הכפילות? עוד קשה מדוע נקט רב חסדא "לדידי" הרי הקביעה נכונה לכולי עלמא? עוד קשה מהו לשון "בנתן" בלשון רבים? אם מדובר במבכרת אזי, רק בלידה הראשונה עדיף שתיוולד בת. מכאן ואילך עדיף באמת שיוולדו בנים! לפיכך, הרשב"ם דחה פירוש זה ואמר שנראה שלא שנתקיימו לו (לרב חסדא) רק בנות ואילו הוולדות הזכרים לא שרדו. לכן, הוא העדיף כמובן שיוולדו בנות. תוס' דחה פירוש זה שהרי מצינו בכמה מקומות בש"ס כמה וכמה בני רב חסדא! אלא שהתוס' מפרש שלרב חסדא היו חתנים גדולי הדור מר עוקבא בר חמא ורבא. רב חסדא רצה להדגיש שכשיש בת ניתן לבחור חתן תלמיד חכם וכמבואר בגמרא שם משא"כ בבנים אותם צריך לחנך ולגדל בעמל רב וסייעתא דשמיא עד שיצאו תלמידי חכמים.

להבן איש חי בספרו בן הויזע הסבר נפלא מדוע הדגיש רב חסדא "לדידי" עדיפן, וז"ל: "דקדק לומר לדידי, עין כי הוא עצמו אמר בת בתחלה סימן יפה לבנים דדייק לומר דוקא לבנים היא סימן יפה משום דמרבא להו, אבל לאביה אינה סימן יפה כי מפסיד מצות פדיון הבן! אמנם זה איירי באנשים ישראלים אבל ככהנים ולויים דלא אפסידו, דאין נוהג בהם מצוות פדיון הבן, אם כן אדרבה בת בתחלה - עדיף ליה כדי שתשמשוהו. ידוע דרב חסדא היה כהן, ולזה אמר אף על פי שאמרתי סימן יפה לבנים ולא לאביה. הנה לדידי שאני כהן ואיני מפסיד מצות פדיון בנתן עדיפי לי שיבואו בתחילה כדי שישמשוני ויעסקו בצרכי הבית.

לסיום נציין רק שלסוגיתנו גם השלכות לדינא ולא רק לענין דרש. כך לענין השאלה האם יש לברך ברכה כאשר האישה יולדת? ואם אכן יש לברך, איזו ברכה יש לברך: 'שהחינו' או 'הטוב והמטיב'?
האדמו"ר מצאנז (דברי יציב או"ח פח) דן בשאלה מדוע לא נהגו במקומו לברך את ברכת 'הטוב והמטיב' על לידת בן, והוא מתייחס לשאלה האם בן עדיף או בת עדיפה? הוא מביא מחלוקת התנאים בגמ' לעיל טז ע"ב "רבי שמעון ברכי איתליה ליה ברתא, הוא קא חש דעתיה, אמר ליה אבוא: רבקה באה לעולם. אמר ליה בר קפרא: תנחומין של הבל ניחמך אבוך" ומסיק שמכיון שלהלכה אנו נוקטים הלכה כרבי, הרי שלהלכה בת עדיפה מכן, ולכן אין לברך 'הטוב והמטיב' על לידת בן, שהרי דעתו של רבי היא שבת עדיפה מכן. אכן הדברים ארוכים ולא באנו אלא לעורר מעט ואכמ"ל.